

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini * Фондација за социјално укључивање у Босни и Херцеговини
Zaklada za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini * Social Inclusion Foundation in Bosnia and Herzegovina

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini (FSU u BiH)

**Narativni izvještaj
za period 1. juli 2014 – 30. april 2017.**

Sarajevo, april 2017.

F S U u B i H • Ф С У у Б и Х • Z S U u B i H • S I F in B i H

Branilaca Sarajeva 47 • 71000 Sarajevo • Tel + 387 33 219 313 • Fax + 387 33 219 314

Email: sif@sif.ba • Web <http://www.sif.ba> • <https://www.facebook.com/fsu.u.bih?fref=ts>

Sadržaj

Lista skraćenica.....	2
Vizija, misija i ciljevi	3
Osnovne informacije o Fondaciji za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini (FSU u BiH) ..	5
Projekat Program održivosti civilnog društva (CSSP)	5
Projekat „Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom“	6
Provedene aktivnosti u okviru Projekta održivosti civilnog društva za sektor ljudska prava – marginalizovane grupe, za period 1. juli 2014. – 30. april 2017.	7
Ostvareni rezultati	17
Provedene aktivnosti u okviru projekta Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom	19
Zaključak.....	20

Lista skraćenica

SKRAĆENICA	PUNI NAZIV
BiH	Bosna i Hercegovina
CCI	Centri civilnih inicijativa
CPCD	Centar za promociju civilnog društva
CSSP	Civil Society Sustainability Programme / Program održivosti civilnog društva
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FOD BiH	Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina
FSU u BiH	Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
IBHI	Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju
KOMA	Koalicija marginalizovanih grupa u BiH
KS	Kanton Sarajevo
NVO	Nevladina organizacija
OCD	Organizacija civilnog društva
OSI	Osoba s invaliditetom
RS	Republika Srpska
RVI	Ratni vojni invalid
TJZ	Tijelo za javno zagovaranje
USAID	Agencija Sjedinjenih država za međunarodni razvoj

FONDACIJA ZA SOCIJALNO UKLJUČIVANJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Vizija, misija i ciljevi

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini je nepolitička, nestranačka, neovisna i neprofitna nevladina organizacija, koja je osnovana Odlukom o osnivanju broj IBHI/FSU u BiH/10 donesenom 19.1.2010. godine, u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine.

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini zvanično je registrovana 28.01.2010. godine u Ministarstvu Pravde BiH.

Vizija

Aktivno i vitalno civilno društvo sa posvećenim i funkcionalnim NVO-ima promoviše jednake mogućnosti i potpuno ostvarivanje ljudskih prava za sve građane. Poštivanje ljudskih prava i transparentnost u procesima donošenja odluka i u procedurama su osnova za participativnu demokratiju u BiH i punu implementaciju Strategije socijalnog uključivanja (SSU).

Misija

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini povećava kapacitet i ulogu nevladinog sektora u jačanju socijalne uključenosti.

Ciljevi

- Sprečavanje i smanjenje uzroka i posljedica socijalne isključenosti i siromaštva u Bosni i Hercegovini;
- Direktna podrška za identificirane najugroženije grupe stanovništva, s obzirom na siromaštvo i socijalnu isključenost;
- Izgradnja i unaprjeđenje kapaciteta NVO sektora u cilju jačanju socijalnog uključivanja, socijalnog poduzetništva i smanjenja siromaštva ciljnih grupa;
- Podsticanje razvoja socijalnog poduzetništva kao dobre prakse u oblasti zapošljavanja i samozapošljavanja;
- Razmjena znanja, iskustva, ekspertiza i vještina od značaja za razvoj NVO sektora;
- Provođenje različitih istraživačkih projekata;
- Aktivno učešće, podrška i promocija partnerstva vladinog, nevladinog, javnog i privatnog sektora;
- Povećavanje dostupnosti novčanih sredstava za NVO-e iz lokalnih vladinih budžeta putem udruživanja sredstava lokalnih budžeta (općinskih, kantonalnih, entitetskih) sa sredstvima FSU u BiH;

- Povećanje transparentnosti donošenja odluka u procesu raspodjele domaćih budžeta za projekte i aktivnosti NVO-a u oblasti socijalnog uključivanja, socijalnog poduzetništva i smanjenja siromaštva;
- Osiguranje kvaliteta predstavlja jedan od primarnih principa rada FSU u BiH. FSU u BiH je posvećena kontinuiranom unaprjeđenju svoga i rada partnerskih organizacija, primjenjujući međunarodne standarde za osiguranje kvaliteta i imajući u svom timu certificirane interne auditore sistema upravljanja kvalitetom NVO-a.

Naše vrijednosti

FSU u BiH zasniva svoj rad na sljedećim vrijednostima:

1. Smanjenje socijalne isključenosti
2. Ljudska prava za sve
3. Stop marginalizaciji !
4. Transparentnost i odgovornost
5. Jači NVO sektor
6. Promocija društva jednakih mogućnosti
7. Partnerstvo svih

Članstvo u mrežama

FSU u BiH je članica mreže **SPORAZUM PLUS, UN GLOBAL COMPACT NETWORK**, Koalicije **KOMA**, Koalicije **CIVILNI DIJALOG** i Mreže organizacija koje se bave pružanjem podrške djeci sa poteškoćama u razvoju.

Osnovne informacije o Fondaciji za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini (FSU u BiH)

Razdoblje koje obuhvata ovaj izvještajni period (od 1. jula 2014. godine, do 30. aprila 2017. godine), odnosi se na sljedeća dva projekta koja Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini provodi:

- CSSP (Civil Society Sustainability Programme) – Program održivosti civilnog društva, sektor ljudska prava – marginalizovane grupe (projekat je započeo 1. jula 2014. i trajat će do 30. juna 2018. godine), podržan od strane USAID-a;
- „Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom“ (projekat je započeo 1. septembra 2016. i trajat će do 30. juna 2017.), podržan od strane USAID-a i FOD-a.

Projekat Program održivosti civilnog društva (CSSP)

Za društvo jednakih mogućnosti!

Glavni cilj projekta / programa:

Program CSSP ima cilj da osnaži i održi kapacitet bh. civilnog društva, kako bi ono utjecalo na kreiranje i implementaciju javnih politika, koje su od interesa za građane BiH. Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini (FSU u BiH) je zajedno sa partnerom Inicijativom za bolju i humaniju inkluziju (IBHI) u aprilu 2014. godine odabrana za sektorskog partnera Programa CSSP za sektor ljudska prava – marginalizovane grupe, podržanog od strane USAID-a.

U okviru CSSP programa postoje tri međusobno povezane komponente:

- 1) razvoj sektorskih mreža stejkholdera;
- 2) vođenje kampanja javnog zagovaranja za rješavanje prioriternih problema identifikovanih kroz sektorske mreže stejkholdera;
- 3) kreiranje i realizacija strategija održivosti i komunikacije sa građanima.

U okviru implementacije programa CSSP za sektor ljudska prava – marginalizovane grupe je, pored ostalog, 17. novembra 2014. godine formirana Koalicija marginalizovanih grupa u BiH „KOMa“, koja provodi četiri kampanje javnog zagovaranja za rješavanje prioriternih problema u sektoru ljudska prava – marginalizovane grupe u BiH:

- „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“;
- „Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“;
- „Donošenje novih politika i mjera u oblasti socijalnog poduzetništva“ i

- „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“.

Program održivosti civilnog društva (CSSP) je petogodišnji projekat kojeg implemenitiraju Centri civilnih inicijativa (CCI), kao glavni implementator, i Centar za promociju civilnog društva (CPCD), kao partner na projektu, u periodu septembar 2013 – august 2018. godine. Program CSSP je finansijski podržan od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID).

Projekat „Zagovaračka kampanja - Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom“

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

JEDNAKOST ZA SVE

KOALICIJA CIVILNOG DRUŠTVA
U BORBI PROTIV DISKRIMINACIJE

Open
Society Fund
Bosnia & Herzegovina

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Glavni cilj projekta / programa:

U okviru projekta „Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom“ Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini (FSU u BiH) provodi aktivnosti s ciljem zagovaranja implementacije Zakona o zabrani diskriminacije BiH kroz otklanjanje diskriminacije unutar populacije osoba sa invaliditetom (OSI) po osnovu uzroka invaliditeta. Ovom kampanjom se skreće pažnja na postojeću diskriminaciju, te se istovremeno zagovara implementacija Zakona o zabrani diskriminacije BiH.

Specifični ciljevi projekta:

- Povećanje „javne vidljivosti“ ovog oblika diskriminacije unutar OSI populacije,
- Uključivanje udruženja OSI u zagovaračku kampanju,
- Zagovaranje rješenja ovog problema kod donosilaca odluka,
- Usvajanje Zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore osobama sa invaliditetom u FBiH,
- Priprema i usvajanje dokumenta sa preporukama za izmjene zakona koji regulišu prava i nadoknade OSI bez ikakve diskriminacije.

Projekat se provodi u periodu od 1. septembra 2016. godine, do 30. juna 2017. godine.

Sredstva za finansiranje navedenog programa osigurala je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) i Fond otvoreno društvo BiH u okviru trećeg ciklusa projekta „Jednakost za sve: Koalicija civilnog društva u borbi protiv diskriminacije“, s ciljem da podrži aktivnu ulogu organizacija civilnog

društva u borbi protiv diskriminacije i implementacije antidiskriminacijskog zakonskog okvira u BiH. Programske aktivnosti implementira MEDIACENTAR Sarajevo u saradnji sa Centrom za društvena istraživanja Analitika, Udruženjem Prava za sve i Vaša prava BiH.

Provedene aktivnosti

Provedene aktivnosti u okviru Projekta održivosti civilnog društva za sektor ljudska prava - marginalizovane grupe, za period 1. juli 2014. - 30. april 2017.

Kao reakciju na katastrofalne poplave koje su pogodile BiH, FSU u BiH je u **maju 2014.** uspostavila kontinuiranu i redovnu komunikaciju sa korisničkim NVO, i putem njih, sa korisničkom populacijom u cilju ispitivanja potreba u situaciji nastaloj poplavama i klizištima. Konkretno, na upit FSU u BiH, oko 40 organizacija i oko 20 posebnih udruženja u 24 sata dostavilo je detaljne povratne informacije o traženim podacima (detaljno stanje korisničke populacije). Prikupljene podatke FSU u BiH je prosljedila donatorskoj zajednici. Pored toga, **22. oktobra 2014.** FSU u BiH i IBHI su donirali tehničku opremu i kancelarijski namještaj Centru za promociju civilnog društva (CPCD) koji je ovu pomoć prosljedio udruženjima iz dobojske regije, najteže pogođene poplavama.

U periodu od januara 2014. godine glavne aktivnosti FSU u BiH su se odnosile na pripreme za prijavljivanje za Program održivosti civilnog društva, te započinjanje projektnih aktivnosti. U januaru 2014. FSU u BiH, sa partnerom IBHI-em, pripremila je i predala aplikaciju za Program CSSP da bi u aprilu, nakon procesa selekcije, bili obaviješteni da su odabrani za sektorskog partnera za sektor ljudska prava – marginalizovane grupe. U periodu april – juni 2014. FSU u BiH je provodila veoma intenzivne aktivnosti vezane za Program CSSP, uprkos činjenici da još nije bio potpisan prvi ugovor i sredstva za implementaciju još nisu bila doznačena. Taj period su karakterisale sljedeće aktivnosti: Intenzivni treninzi: „Upravljanje stejkholderima i izgradnja i jačanje mreža“ (20.-23. maj 2014.), „Jačanje samoodrživosti OCD“ (23.-27. juni 2014.), priprema i učešće na „kick-off“ događaju Programa CSSP u UNITIC centru 27. juna 2014., priprema i predavanje aplikacije za I grant – „Razvoj sektorskih mreža stejkholdera (4. juna 2014).

Kao što je u uvodu naglašeno, Program CSSP fokusiran je na jačanje uloge civilnog društva u BiH u kreiranju i donošenju javnih politika, nadgledanju njihove primjene, kao i na stvaranje pretpostavki za njegovu dugoročnu održivost. Program CSSP ima cilj da osnaži i održi kapacitet bh. civilnog društva, kako bi ono utjecalo na kreiranje i implementaciju javnih politika.

Nakon što je aplikacija za I grant prihvaćena, **1. jula 2014.** je potpisan ugovor o grantu I, za period 1. juli 2014. – 30. juni 2018. (u visini od 49.992,60 USD) i otpočela je implementacija komponente I Programa CSSP – Kreiranje i razvoj mreža i identifikovanje sektorskih problema. U skladu sa projektnim zadatkom, ciljevima i vremenskim okvirom, urađena je identifikacija prioriternih problema u sektoru ljudskih prava marginalizovanih grupa. U tom kontekstu urađena je desk-analiza relevantnih i recentnih izvještaja i dokumenata, mapiranje postojećih politika i analiza pravnog okvira, terenske posjete i sastanci sa relevantnim akterima (**3., 8. i 25. jula 2014.**).

Pored programskih aktivnosti vezanih za provedbu Programa CSSP-a, realizovane su intenzivne aktivnosti u procesu samoprocjene kapaciteta organizacije - OCA proces (trening **4. jula 2014.**, proces samoprocjene unutar organizacija, anketa stavova korisnika, od **10 – 18. jula 2014.**, u kojoj je

upitnike popunilo 30 korisnika, izrada materijala OCA procesa, finalna radionica sa konsultantom **9. septembra 2014.**).

22. jula 2014. u Sarajevu je održana i fokus-grupa sa ukupno 19 učesnika, i potom izvršene i dodatne konsultacije i sedam telefonskih intervjuua (od **23.-25. jula 2014.**). Nalazi analize su prezentovani u okviru dokumenta „Prioritetni problemi u sektoru ljudskih prava marginalizovanih grupa u Bosni i Hercegovini” koji je finaliziran u augustu i ažuriran u oktobru. Dokument, osim što je poslužio kao osnova za izradu aplikacije za II Grant CSSP, distribuiran je akterima uključenim u analizu problema sa namjerom utvrđivanja zajedničkog pristupa i razumijevanja glavnih problema sektora u svjetlu činjenice da akteri uključeni u analizu predstavljaju i potencijalne članove koalicije.

U **augustu i septembru 2014.**, a u kontekstu priprema za osnivanje koalicije izrađeni su nacrti osnivačkih dokumenata koalicije marginalizovanih grupa: Platforma, Memorandum o razumijevanju, Kodeks ponašanja i Pristupnica, ime, slogan, logotip i web platforma koalicije koji predstavljaju organizaciono-regulatorni okvir za ciljeve, način rada i odlučivanje u koaliciji i načine saradnje i ponašanje članica koalicije. Spomenuti dokumenti su bili predmet razmatranja i u formi nacrtu usvojeni na Osnivačkom (organizacionom) odboru koalicije, održanom 23. oktobra 2014. uz učešće 23 predstavnika relevantnih OCD iz cijele BiH.

5. augusta 2014. je donatorima dostavljena prijava za II grant Programa CSSP koja je i prihvaćena a 1. oktobra potpisan je ugovor o grantu II u visini od 249.894,50 USD, za period 1. oktobar 2014. – 30. juni 2018., što je označilo zvanični početak implementacije i druge komponente Programa CSSP – Kampanje javnog zagovaranja za rješavanje identifikovanih sektorskih problema.

U cilju iznalaženja dodatnih izvora finansiranja, FSU u BiH je održala sastanak sa predstavnicima švedske Side (9. septembra 2014.) kao i ostvarila kontakt sa Fondacijom Charles Stewart Mott (10. jula 2014.).

Publikacije FSU u BiH i IBHI-a su uključene kao sastavni dio fundusa pisane građe NVO-sektora u BiH koji je **23. septembra 2014.** svečano predat na čuvanje i korištenje Historijskom muzeju BiH kao nasljeđe i materijal za upotrebu budućim generacijama čitalačke publike.

14. oktobra 2014. godine potpisan je ugovor o grantu III, dok je aneks na ugovor potpisan **30. decembra 2014.** (u visini od 99.790,00 USD) na period od 42 mjeseca, od 1. januara 2015. do 30. juna 2018. Cilj projekta je ostvariti napredak u domenu organizacione, institucionalne i finansijske održivosti, odnosno u pozicioniranosti FSU u BiH i sektorskog partnera IBHI-a u okruženju.

17. novembra 2014. godine održana je osnivačka konvencija Koalicije marginalizovanih grupa na kojoj su usvojeni osnivački dokumenti Koalicije: Platforma Koalicije; naziv: Koalicija marginalizovanih građana i skraćeni naziv KOMA; slogan: „ZA društvo jednakih mogućnosti”; Logo Koalicije; Memorandum o razumijevanju i Kodeks ponašanja.

Na osnivačkoj konvenciji Koalicije „KOMA” usvojeni su strateški dokumenti: Strategija javnog zagovaranja za period 2014 – 2016. i Komunikacijska strategija za kampanje javnog zagovaranja, izabrana su i konstituisana radna tijela Koalicije - četiri tijela za javno zagovaranje koja su okosnica pripreme i provedbe planiranih kampanja javnog zagovaranja: Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti (10 članova); Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa (7 članova); Donošenje novih politika i mjera u oblasti socijalnog poduzetništva (11 članova); Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina (4 člana). Ažurirana je i finalizirana analiza “Prioritetni problemi u sektoru ljudskih prava marginalizovanih grupa u BiH 2014/2015” koja je objavljena na web platformi Koalicije. Spomenuta godišnja analiza je poslužila i kao predložak za organizaciju okruglog stola za kampanju „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednakih mogućnosti”, dok je značaju Okruglog stola doprinijela činjenica da su u

njegovom radu učestvovali i predstavnici oba entitetska ministarstva relevantna za ovu oblast koji su imali i uvodna izlaganja, a koji su među ključnim akterima podrške razvoju, donošenju i početku provedbe javnih politika za rješavanje problema u sektoru.

Osnivačka Konvencija Koalicije KOMA, 17. novembar 2014., Sarajevo

18. decembra 2014. godine održan je Okrugli sto na temu „Minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti – problemi, rješenja i načini njihove realizacije kroz kampanje zagovaranja“. Program rada okruglog stola se sastojao od niza izlaganja i diskusije kojoj su učesnici okruglog stola aktivno doprinijeli. Doneseni su zaključci i preporuke, osnovni zaključak okruglog stola je da minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti nije lako obezbijediti, ali da bez toga nema socijalne uključenosti.

Okrugli sto „Minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti – problemi, rješenja i načini njihove realizacije kroz kampanje zagovaranja“, 18. decembar 2014., Sarajevo

U **februaru 2015.** godine održane su obuke za Tijela za javno zagovaranje (TJZ) za kampanje „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“ i „Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“. Cilj obje obuke je bio izgradnja kapaciteta članica relevantnog TJZ u oblasti javnog zagovaranja, policy procesa, odnosa sa javnosti (PR) i komunikacije.

Koordinacioni sastanci TJZ za obje kampanje održani su **martu 2015.** godine

FSU u BiH i Koalicija KOMA su predstavljene na nekoliko sajmov: „Sajam obrazovanja i zapošljavanja“ (Zenica, **21. novembar 2014.**), „Zimski diplomatski bazar“ (Sarajevo, **6. decembar**

2014.), „Sajam obrazovanja i zapošljavanja“ (Banja Luka, **20. mart 2015**), „Sajam obrazovanja i zapošljavanja“ (Mostar, **27. novembar 2015.**) i „Volontiraj i ti“ (Sarajevo, **4. juni 2016.**).

U **aprilu i maju 2015.** godine održano je 6 javnih debata, po tri za prvu („Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“) i za drugu kampanju („Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“), u okviru aktivnosti „mobilizacija u zajednici“. Debate su održane u Mostaru, Sarajevu, Banjoj Luci i Trebinju te je uključen veliki broj aktera sa svih nivoa (192 osobe). Identifikovani prioritetni problemi i zaključci sa javnih debata su formulisani u preporuke koje su upućene relevantnim ministarstvima i javnim institucijama, te su služile kao osnova budućih zagovaračkih aktivnosti KOMA-e.

Održan je niz sastanaka sa relevantnim predstavnicima vlasti. Na taj način je dobijena podrška za prve dvije kampanje javnog zagovaranja, te su mjere usmjerene na minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti, vaninstitucionalnu podršku građanima iz marginalizovanih grupa, kao i socijalno poduzetništvo uvrštene u Program rada Vlade FBiH za period 2015.-2018. godine.

FSU u BiH u partnerstvu sa IBHI-em realizovala je istraživanje stanja u području socijalnog poduzetništva u KS i učestvovala u izradi Studije o socijalnom poduzetništvu u KS. U okviru kampanje „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednakih mogućnosti“ održane su dvije ulične akcije pod naslovom „Zašto sam na margini?“, u **junu 2015.** godine u Sarajevu i **julu 2015.** u Banjoj Luci. Svi građani BiH zaslužuju minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti:

- *Zar misliš da si daleko od margine i da ćeš tamo ostati cijeli život?*
- *Neki ljudi ne mogu živjeti bez podrške, da li ikad razmišljaš o njima?*

FSU u BiH je pokrenula akciju „Moja priča – Zašto sam na margini?“. Za članice KOMA-e su kreirane dvije e-mail adrese koje služe kao platforma za prikupljanje ličnih iskustava, primjedbi i sugestija. Prikupljene priče su objavljene na web stranici KOMA-e, priče su se jednom sedmično u periodu **od 29. maja 2015. do 1. jula 2015.** godine objavljivale na portalu manjine.ba, a kao dio CSSP projekta pokrenuto je snimanje dokumentarnog filma u kojem su predstavljene i priče iz sektora ljudska prava – marginalizovane grupe.

U **junu 2015.-** godine sa ciljem da se javnosti predstave ciljevi i misija KOMA-e, njene aktivnosti i članice, distribuiran je prvi polugodišnji elektronski bilten Koalicije KOMA. Bilten je imao dobre reakcije, naročito od medija koji su pozvali predstavnike KOMA-e da se predstave u medijima. Pored informacija o aktivnostima Koalicije, bilten sadrži i kratke informacije o aktivnostima članica KOMA-e koje su relevantne za sektor ljudska prava – marginalizovane grupe.

FSU u BiH je u **junu 2015.** godine dobila na pet godina Akreditaciju za organiziranje dugoročnog volontiranja.

U sklopu medijske kampanje realizovan je veliki broj aktivnosti – gostovanja u radijskim i televizijskim emisijama i talk-showima, objavljen je veliki broj članaka o aktivnostima KOMA-e, redovno su ažurirane web, Twitter i Facebook stranice KOMA-e koje su zabilježile veliki broj posjeta. Pripremljena su 3 radijska jingla koja su emitovana na 5 radio stanica širom BiH, 2 TV spota koja su u septembru emitovana na FTV, kao i 3 teksta koja su objavljena u 6 štampanih medija u BiH.

18. novembra 2015. održan je Okrugli sto „Preporuke za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj socijalnog poduzetništva u Bosni i Hercegovini“, sa ciljem da se otvori diskusija u smjeru iznalaženja rješenja za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj socijalnog poduzetništva u Bosni i Hercegovini. Okruglom stolu je prisustvovalo 37 osoba (15M/22Ž) – predstavnici nevladinih organizacija, ministarstava, privatnog sektora i akademske zajednice.

Koalicija marginalizovanih grupa u Bosni i Hercegovini – KOMA održala je Drugu konvenciju **16. decembra 2015.** godine u Sarajevu, na kojoj je prisustvovalo 69 osoba (26 M /43 Ž). Na Konvenciji su

razmotreni i usvojeni sljedeći dokumenti: Godišnji izvještaj o aktivnostima Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“; Strategija javnog zagovaranja u sektoru ljudska prava marginalizovanih grupa 2016. – 2018. sa Planom aktivnosti i Komunikacijskom strategijom; Analiza „Prioritetni problemi i prijedlozi rješenja u sektoru ljudskih prava marginalizovanih grupa u Bosni i Hercegovini 2015/2016“; Policy brief „Manjine i izborni zakon“ i Policy brief „Zašto nam treba socijalno poduzetništvo u BiH“. Dopunjeno je članstvo u četiri Tijela za javno zagovaranje – TJZ.

II Konvencija Koalicije KOMA, 16. decembar 2015., Sarajevo

Treći sastanak Izvršnog odbora Koalicije „KOMA“ održan je **16. decembra 2015.** godine u Sarajevu. Izvještaj o godišnjim aktivnostima KOMA-e je pozitivno ocijenjen i jednoglasno usvojen. Prisutni su diskutovali o zagovaračkim aktivnostima i inicijativama za četiri kampanje javnog zagovaranja sa posebnim osvrtom na kampanje „Donošenje novih politika i mjera u oblasti socijalnog poduzetništva“ i „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“.

Za drugu po redu Ocjenu organizacijskih kapaciteta (OCA proces) svih organizacija, partnera CSSP projekta, pripremljen je set potrebnih relevantnih dokumenata za OCA proces koji su konsultantima OCA procesa poslani 9.3.2016. i 25.3.2016. FSU u BiH je od eksternih konsultanata iz Makedonije dobila u julu 2016. godine Izvještaj srednjoročnog OCA procesa sa druge po redu Ocjene organizacijskih kapaciteta (OCA proces održan u martu 2016.) na komentare na osnovu kojih je usklađen plan za izgradnju kapaciteta. U izvještajima je ocijenjen napredak FSU u BiH u svih 10 kategorija OCA indeksa.

15. marta 2016. održana je FSU u BiH/IBHI/KOMA konferencija „IMAMO I MI PRAVO NA IZBOR – Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH – ljudska prava nacionalnih manjina i ostalih“ u saradnji sa Misijom OSCE-a u BiH. Na konferenciji su usvojene preporuke, koje su 17. marta 2016. dostavljene svim članovima Interresorne radne grupe Parlamentarne Skupštine BiH za dopune i izmjene Izbornog zakona.

Konferencija „IMAMO I MI PRAVO NA IZBOR – Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH – ljudska prava nacionalnih manjina i ostalih“, 15. mart 2016., Sarajevo

FSU u BiH/IBHI/KOMA kampanja javnog zagovaranja „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“ je nastavljena sa emitovanjem video spota, koji je namijenjen promociji Koalicije KOMA i osvještavanju građana o problemima s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina i ostali. Spot je emitovan na FTV-u i RTRS-u prema unaprijed dogovorenom media planu u periodu od **11. aprila 2016.** do **18. aprila 2016.** godine. Ukupno je bilo 21 emitovanje video spota.

FSU u BiH i IBHI su **1. juna 2016.** održali fokus grupu sa predstavnicima medija s ciljem da se kroz otvoren i neformalan razgovor pokušaju ocijeniti „Efekti uticaja medija na percepciju položaja marginalizovanih grupa u javnosti“.

U **junu 2016.** distribuiran je drugi elektronski bilten Koalicije KOMA na 607 adresa. U periodu od 29.6.2016. do 31.12.2016. pročitao ga je 439 primalaca (72,3 %).

23. juna 2016. je pokrenut nagradni konkurs na facebook stranici Koalicije KOMA pod nazivom „Da ja odlučujem, pitanje manjina riješio/la bih...“, koji je bio otvoren do 30.6.2016. Prve tri nagrade (tablet, mobitel, pametni sat) su dobitnicima isporučene na kućne adrese.

2. jula 2016. FSU u BiH i IBHI završili su dokument „Percepcija položaja marginalizovanih grupa u javnosti – analiza efekata medijskih kampanja“. Analiza pokazuje značajne rezultate u porastu medijskih informacija o problemima i položaju marginalizovanih grupa.

12. jula 2016. u Sarajevu je održan Trouglasti sto „Reformska „agenda“ za marginalizovane grupe i medije – kako dalje?“. Trouglastom stolu je prisustvovalo ukupno 13 učesnika (9 Ž/4 M).

Ulična akcija i okupljanje pod sloganom „Biti manjina ne znači biti manji – manjiNE“ održana je **28. decembra 2015.** u Sarajevu, te **18. jula 2016.** u Banjoj Luci uz prisustvo i podršku velikog broja građana i građanki, medija i članica Koalicije KOMA za rješavanje problema prava nacionalnih manjina i potrebu izmjene Izbornog zakona BiH. Na uličnim akcijama je bila otvorena Knjiga podrške u koju su se upisivali građani, a potpisivanje je nastavljeno i na konferenciji „IMAMO I MI PRAVO NA IZBOR – Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH – ljudska prava nacionalnih manjina i ostalih“ 15.3.2016., sajmu „VOLONTIRAJ I TI“ **4. juna 2016.**, kao i na selfie uličnim akcijama u Sarajevu i u Tuzli (od **17. do 28. marta 2016.**). Do sada (od decembra 2015.) ukupno je prikupljeno 987 potpisa u Knjigu podrške.

14. oktobra 2016. održan je zajednički sastanak Izvršnog odbora KOMA-e i Tijela za javno zagovaranje za kampanje „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“ i „Donošenje novih politika i mjera u oblasti socijalnog poduzetništva“ sa temom „Zagovaračke kampanje i njihov utjecaj“. Cilj sastanka je bio analiziranje dosadašnjih aktivnosti i postignutih

rezultata u okviru spomenutih kampanja kao i planiranje predstojećih aktivnosti u okviru ovih kampanja u budućem periodu. Bilo je prisutno ukupno 27 učesnika (14 Ž/13 M).

14. oktobra 2016. Održan je četvrti sastanak Izvršnog odbora Koalicije „KOMA“.

18. novembra 2016. održan je FSU u BiH/IBHI/KOMA Okrugli sto pod nazivom „Minimum socijalne sigurnosti i Zakon o osnovama socijalne zaštite FBiH“ u hotelu Bosnia, u Sarajevu. Okrugli sto je organizovan u cilju davanja konkretnih prijedloga za ubrzanje procedure usvajanja Zakona o osnovama socijalne zaštite FBiH. Na ovu temu su govorili Žarko Papić, direktor IBHI-a, koji je predstavio policy brief „Zašto minimum socijalne zaštite i novi Zakon o osnovama socijalne zaštite FBiH“, i Miroslav Jurešić, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva rada i socijalne politike. Okruglom stolu prisustvovala su ukupno 34 učesnika/ce (16 Ž/18 M).

U sklopu projekta RevolutiON, FSU u BiH je potpisala ugovor 15.5.2016. sa studentskom organizacijom AISEC o prijemu praktikanta iz Malezije koji je u FSU u BiH obavljao petosedmičnu praksu, u periodu od **5. septembra 2016. do 10. oktobra 2016.**

12. decembra 2016. je u okviru zagovaračke kampanje „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“ održana FSU u BiH/IBHI/KOMA javna debata pod nazivom „ManjiNE“. Cilj javne debate je bio da se kroz diskusiju i konkretne prijedloge pokušaju prepoznati i promovirati inicijative koje utječu na ubrzanje procedure usvajanja neophodnih zakona kojim će manjine prestati biti manjine na način na koji to sada funkcioniše u bh. društvu. Na ovu temu govorili su Jakob Finci, predsjednik Jevrejske zajednice u BiH i Žarko Papić, direktor Inicijative za bolju i humaniju inkluziju (IBHI). Javnoj debati prisustvovalo je ukupno 26 učesnika/ca (15 Ž/11 M).

21. decembra 2016. su FSU u BiH i IBHI, u kapacitetu Sekretarijata Koalicije „KOMA“, u Sarajevu, u hotelu Bristol, organizovali III Konvenciju Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“. Predsjedavajući Predsjedništva BiH, Mladen Ivanić, obratio se medijima i učesnicima na Konvenciji pri čemu je istakao da cijeni što "KOMA" radi na razbijanju predrasuda i tabua, te dodao da se radi o pionirskom pokušaju da se problemi marginalizovanih grupa na određen način iznesu na svjetlo dana i da se konačno počnu rješavati, ali mnogo iskrenije. Na Konvenciji su usvojeni dokumenti Koalicije – Godišnji izvještaj Koalicije „KOMA“ za period novembar 2015. – decembar 2016. i „Analiza prioriternih problema u sektoru ljudska prava – marginalizovane grupe 2016/2017“. Također, prezentiran je policy brief „Zašto minimum socijalne sigurnosti i novi Zakon o osnovama socijalne zaštite FBiH?“ i analiza „Percepcija položaja marginalizovanih grupa u javnosti – analiza efekata medijskih kampanja“. Konvencija je organizovana u cilju sumiranja prethodnih aktivnosti, te davanja doprinosa konkretnim narednim aktivnostima provođenja kampanja javnog zagovaranja za prevazilaženje problema u sektoru ljudska prava - marginalizovane grupe u našem društvu. Prisustvovalo je ukupno 95 učesnika/učesnica (56 M/39 Ž), uključujući predstavnike članica/članova Koalicije „KOMA“, predstavnike vlasti sa svih nivoa, te predstavnike drugih institucija i organizacija civilnog društva, kao i pojedinaca, sa predstavnicima medija.

III konvencija Koalicije KOMA, 21. decembar 2016., Sarajevo

21. decembra 2016. održan je peti sastanak Izvršnog odbora Koalicije „KOMA“. Istaknuti su rezultati u kontekstu kampanja javnog zagovaranja KOMA-e na koje je stavljen fokus u narednom periodu.

Uz komunikaciju i uzajamno informisanje članica KOMA-e, u posljednjem kvartalu 2016. pripremljen je elektronski bilten broj 3 Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“, koji je **29.12.2016.** distribuiran na 761 e-mail adresu.

14. februara 2017. u hotelu Bosnia, u Sarajevu, održana je javna debata na temu „Reforma socijalne zaštite – stanje i perspektive u FBiH“. Cilj javne debate je iniciranje dodatnih aktivnosti koje provodi Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u nastojanjima da se realizuje reforma socijalne zaštite. Na ovu temu govorili su Miroslav Jurešić, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva rada i socijalne politike; i Žarko Papić, direktor Inicijative za bolju i humaniju inkluziju (IBHI). Zakon o osnovama socijalne zaštite čine tri uzajamno povezana činioca: minimum socijalne sigurnosti; indirektni imovinski cenzus kojim se vrši selekcija korisnika, ne na bazi statusa već na bazi stvarne socijalne potrebe; i radna aktivacija korisnika. Javnoj debati prisustvovalo je ukupno 40 učesnika/ca (19 Ž/21 M).

28. februara 2017. u hotelu Bosnia, u Sarajevu, održana je javna debata na temu „Unapređenje procesa razvoja socijalnog poduzetništva“. Cilj javne debate je pružanje podrške razvoju socijalnog poduzetništva koje predstavlja inovativne aktivnosti pojedinaca ili grupa koje su usmjerene na efikasno rješavanje socijalnih problema građana, kako bi se problematika u ovoj oblasti pokrenula u smjeru iznalaženja adekvatnih rješenja i poboljšanja stanja u ovoj oblasti. Na ovu temu govorili su Zdravko Čerović, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta; i Žarko Papić, direktor Inicijative za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), koji je prezentirao dokument „Preporuke za unapređenje procesa razvoja socijalnog poduzetništva u FBiH. Pored 4 predstavnika/ce FSU u BiH i IBHI-a (1 M/3 Ž), javnoj debati prisustvovalo je 29 učesnika/ca (16 Ž/13 M).

22. marta 2017. održan je prvi Okrugli sto „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini“ u Sarajevu. Cilj ovog događaja je bio prezentacija FSU u BiH istraživanja i dokumenta „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom (OSI) u Bosni i Hercegovini“, koje je FSU u BiH uradila u periodu novembar 2016. - februar 2017. u saradnji sa akademskom zajednicom i entitetskim Fondovima za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom (FBiH i RS). Polazna tačka za izradu Analize bio je Upitnik za Analizu potreba, prava i položaja OSI u BiH kojeg je popunilo 110 organizacija OSI, preduzeća te pojedinaca, sa

područja cijele BiH. Okruglom stolu je, pored 5 predstavnika/ca FSU u BiH i IBHI-a (4 Ž/1 M) prisustvovalo ukupno 49 učesnika/ca (26 M/23 Ž).

29. marta 2017. je u Sarajevu održan FSU u BiH sajam socijalnog poduzetništva „Sarađujmo, biznis je biznis“. Cilj organizacije sajma je bilo uspostaviti kontakte, odnosno inicirati buduću saradnju između profitabilnih kompanija i socijalnih preduzeća kako bi se osnažio i unaprijedio koncept socijalnog poduzetništva i društveno odgovorno poslovanje, te pružio mentoring socijalnim preduzećima od strane komercijalnih. Na sajmu je učestvovalo 10 socijalnih i 9 komercijalnih preduzeća.

Sajam socijalnog poduzetništva, 29. mart 2017., Sarajevo

5. aprila 2017. održan je drugi Okrugli sto „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini“ u Banjoj Luci. Okrugli sto je organiziran s ciljem prezentacije FSU u BiH istraživanja i dokumenta „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom (OSI) u Bosni i Hercegovini“ u RS. Okruglom stolu su, pored 4 predstavnika/ca FSU u BiH i IBHI-a (3 Ž/1 M) prisustvovala ukupno 34 učesnika (22 M/12 Ž).

6. aprila 2017. u Banjoj Luci, održana je javna debata na temu „Unapređenje procesa razvoja socijalnog poduzetništva“. Cilj javne debate je pružanje podrške razvoju socijalnog poduzetništva koje predstavlja inovativne aktivnosti pojedinaca ili grupa koje su usmjerene na efikasno rješavanje socijalnih problema građana, kako bi se problematika u ovoj oblasti pokrenula u smjeru iznalaženja adekvatnih rješenja i poboljšanja stanja u ovoj oblasti. Na ovu temu govorili su Željko Volaš, predsjedavajući IO Koalicije „KOMA“ i predsjednik Organizacije amputiraca UDAS RS; i Žarko Papić, direktor Inicijative za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), koji je prezentirao dokument „Preporuke za unapređenje procesa razvoja socijalnog poduzetništva u RS“. Pored 4 predstavnika/ce FSU u BiH i IBHI-a (1 M/3 Ž), javnoj debati prisustvovalo je 15 učesnika/ca (7 Ž/8 M).

25. aprila 2017. je u Sarajevu, u hotelu Europe, održan Okrugli sto na temu „Planiranje razvoja socijalnog poduzetništva – primjer Kantona Sarajevo“. Cilj Okruglog stola je bio da se, kroz diskusiju i konkretne prijedloge i inicijative, podrži zagovaranje implementacije mjera iz Strategije razvoja Kantona Sarajevo do 2020. godine, te mogućnosti repliciranja na druge kantone u FBiH koje se odnose na socijalno poduzetništvo. Učesnicima su se obratili Majda Fetahagić, pomoćnica direktora Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo; Ranka Ninković-Papić, direktorica FSU u BiH i Žarko Papić, direktor IBHI-a, koji je prezentirao „Planiranje razvoja socijalnog poduzetništva – primjer Kantona Sarajevo“. Okruglom stolu je, pored 4 predstavnika/ce FSU u BiH i IBHI-a (3 Ž/1 M), prisustvovalo 27 učesnika/ca (13 Ž/14 M).

27. aprila 2017. je u Sarajevu, u hotelu Europe, održana javna debata na temu „Reformska agenda i unapređenje položaja marginalizovanih grupa u BiH“. Cilj događaja je zagovaranje potpune

implementacije Reformske agende i dijelova koji se odnose na socijalnu zaštitu i ugrožene kategorije, a koja je jedna od obaveza BiH na putu ka EU. Učesnicima su se obratili Ranka Ninković-Papić, direktorica FSU u BiH i Žarko Papić, direktor IBHI-a, koji je prezentirao dokument „Reformska agenda i socijalna situacija u BiH“. Javnoj debati je, pored 4 predstavnika/ce FSU u BiH i IBHI-a (3 Ž/1 M), prisustvovao 21 učesnik/ca (13 Ž/8 M).

U cilju povećanja vidljivosti CSSP projekta i FSU u BiH/IBHI/KOMA zagovaračkih kampanja, u **decembru 2016.** je započelo emitiranje radio serijala specijaliziranih emisija i gostovanja u emisijama o četiri FSU u BiH zagovaračke kampanje. Serijal se emituje na community radiju Otvorena mreža.

15.12.2016. je emitovanjem emisije na temu: „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“ započelo emitiranje radio serijala od 10 specijaliziranih FSU u BiH radio emisija o zagovaračkim kampanjama Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“. Gosti prve emisije su bili: Jakob Finci, predsjednik Jevrejske zajednice u BiH; Vehid Šehić, predsjednik Foruma građana Tuzle i Dušan Šehovac, direktor Biroa za ljudska prava DISS.

29.12.2016. je emitovana druga radijska emisija na temu „Minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“. Gosti emisije su bili: Dobrica Jonjić, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva rada i socijalne politike; Fikret Zuko, Udruženje slijepih građana Kantona Sarajevo i Branko Suzić, Savez slijepih i slabovidnih lica RS.

27.1.2017. je emitovana treća radijska emisija na temu „Socijalno poduzetništvo u FBiH“. Gosti emisije su bili: Enisa Bratanović, UG Humanitarna organizacija „Lotosice“ Tuzla; Haris Sejdić, „KOTEKS“ d.o.o. Tešanj i Armin Hadžić, TMP d.o.o. Sarajevo.

17.2.2017. je emitovana četvrta radijska emisija na temu „Reforma socijalne zaštite u FBiH“. Gosti emisije su bili: Amela Dautbegović, ministrica za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo; Sonja Brčinović, direktorica Centra za socijalni rad Tuzla; Janja Milinković, pomoćnica ministra rada i socijalne skrbi HNK i Muhamed Hadžić, pomoćnik ministra rada i socijalne politike BPK.

3.3.2017. je emitovana peta radijska emisija na temu „Unapređenje socijalnog preduzetništva u BiH“. Gosti emisije su bili: Besima Borić, Predsjednica Odbora za rad i socijalnu politiku SDP-a i Armin Hadžić, socijalni preduzetnik, „TMP“.

27.3.2017. je emitovana šesta radijska emisija na temu „Prava, potrebe i problemi osoba sa invaliditetom u BiH“. Gosti emisije su bili: Almir Šahmanija, izvršni direktor Udruženja distrofičara Kantona Sarajevo i Nerin Dizdar, savjetnik direktora Fonda za profesionalno osposobljavanje i rehabilitaciju osoba s invaliditetom FBiH.

7.4.2017. je emitovana sedma radijska emisija na temu „Analiza mogućnosti unapređenja socijalnog poduzetništva u BiH“. Gosti emisije su bili: Amra Krvavac (3 Down Print), Sabaheta Koši (kućna radinost) i Kenan Đozo (Transfer print).

28.4.2017. je emitovana osma radijska emisija na temu „Razvoj socijalnog preduzetništva u FBiH, sa osvrtom na pozitivan primjer Kantona Sarajevo“. Gosti emisije su bili: Ranka Ninković-Papić, direktorica FSU u BiH i Muhamed Bekto, viši stručni saradnik u Zavodu za zapošljavanje Kantona Sarajevo.

Ostvareni rezultati

FSU u BiH je postavila temelje za nastavak projektnih aktivnosti i u budućnosti, te je postojeća saznanja unaprijedila, proširila i prenijela drugima.

Ono po čemu je sektor ljudska prava – marginalizovane grupe u okviru CSSP projekta najprepoznatljiviji, jeste Koalicija marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“. Kroz umrežavanje i povezivanje nevladinog sa privatnim i javnim sektorom, te međunarodnim institucijama kroz provođenje aktivnosti u okviru kampanja javnog zagovaranja, iznjedrila se saradnja kojoj je cilj da doprinese poboljšanju javnih politika te unapređenju kvaliteta života marginalizovanih grupa. Kroz aktivnosti kao što su okrugli stolovi, konferencije, javne debate, ulične akcije i mnoge druge, povećana je svijest javnosti o problemima marginalizovanih grupa, oni su upoznati sa svojim pravima i mogućnostima za poboljšanje istih. Predstavnici vlasti su direktno upoznati sa postojećim problemima, a kroz diskusije i zaključke sa održanih događaja, dostavljene su im i preporuke za unapređenje postojećeg stanja.

Kratkoročni ciljevi su u potpunosti ostvareni: analiza prioriteta problema sektora se uspješno provodi svake godine. Uspostavljena je Koalicija marginalizovanih grupa u BiH – KOMA koja je do sada održala tri konvencije, a trenutno broji 98 članova/članica iz cijele BH. Koalicija KOMA ima organizovanu strukturu sa tijelima koja obavljaju specifične funkcije i redovno se sastaju: Izvršni odbor, 4 Tijela za javno zagovaranje (TJZ) koja upravljaju i učestvuju u provođenju 4 kampanje javnog zagovaranja, Komisija za praćenje primjene Kodeksa ponašanja.

Koalicija KOMA je već prepoznata u javnosti i od strane javnih institucija i organa kao značajan akter u području ljudskih prava marginalizovanih grupa. Članice iz svih dijelova BiH su doprinijele tome da se značajno povećala svijest javnosti o problemima i potrebama marginalizovanih građana. Mediji su također pokazali veliki interes za aktivnosti KOMA-e, što je dodatno ojačalo njen status u društvu. Iako najveći broj članica dolazi iz nevladinog sektora, veoma je značajno članstvo predstavnika javnog i privatnog sektora te očekujemo da će broj članova iz tih sektora rasti.

Krajem 2015. godine Koalicija KOMA je imala 64 člana/članice Koalicije, a u ovom trenutku (april 2017.) ih ima 98.

Od osnivanja Koalicije KOMA u novembru 2014. godine, mediji su predstavljali važnog saveznika Koaliciji "KOMA" u njenim zagovaračkim aktivnostima. Od 17.11.2014. (od osnivanja KOMA-e) do 30.4.2017. aktivnosti KOMA-e popraćene su kroz 391 medijsku objavu ([Press kutak KOMA-e](#)), 3 Spota i 3 Jingla (koji su putem 6 medija emitovani 315 puta).

Ostvareni su važni rezultati u zagovaračkoj kampanji „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“. Članice KOMA-e se samostalno angažuju u zagovaračkim kampanjama i lobiranju kod organa vlasti za ciljeve zagovaračkih kampanja. U prilog tome govori činjenica da je „Strategija za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH (2016.-2021.)“ usvojena na 84. sjednici Vlade Federacije BiH, održanoj 23.12.2016. Ova Strategija je bila u fokusu zagovaračke kampanje KOMA-e „Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“. Ističemo da su u pripremi ove Strategije aktivno učestvovala članice Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“, a sama Strategija je značajan korak ka izjednačavanju mogućnosti, što je, kako smo i naveli, cilj prve zagovaračke kampanje KOMA-e, i u skladu s tim, usvajanje Strategije je važan rezultat zagovaračke kampanje KOMA-e. Zagovaranje implementacije ove Strategije sljedeći je važan cilj KOMA-e. Također, 15.2.2017. Narodna skupština RS usvojila je

nacrt „Strategije za unapređenje društvenog položaja lica sa invaliditetom u RS 2017-2026“ sa Akcionim planovima. U izradi Strategije aktivno su učestvovali članice KOMA-e, udruženja osoba sa invaliditetom iz RS-a, a posebno Željko Volaš, predsjednik Izvršnog odbora Koalicije KOMA, koji je kao nacionalni koordinator za osobe sa invaliditetom u RS bio direktno angažovan u pisanju Strategije za unapređenje društvenog položaja lica sa invaliditetom u RS 2017-2026. Zahvaljujući, između ostalog, i tome, u Strategiji za unapređenje društvenog položaja lica sa invaliditetom u RS 2017-2026 se sugerise minimum socijalne sigurnosti za sve osobe sa invaliditetom i niz mjera za ostvarivanje jednakih mogućnosti.

U periodu novembar 2016. – februar 2017. godine provedeno je istraživanje „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini“ među organizacijama OSI, preduzećima koja zapošljavaju OSI, te pojedincima zainteresovanim za ovu oblast. Spomenuto istraživanje je predstavljeno na press konferencijama i Okruglim stolovima „Analiza potreba, prava i položaja osoba sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini“ koji su održani 22.3.2017. u Sarajevu i 5.4.2017. u Banjoj Luci. Analiza predstavlja dobar alat i instrument u borbi za ljudska prava, naročito osoba sa invaliditetom.

Važni rezultati zagovaračke kampanje „Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“ odnose se na aktueliziranje i uvrštavanje u Program rada Vlade FBiH dokumenta „Akcionni plan deinstitutionaliziranja i transformacije ustanova socijalne zaštite u FBiH 2014 – 2020“ tokom 2016. Takođe, planirano je da Federalno ministarstvo rada i socijalne politike u skladu sa Akcionim planom pripremi Strategiju njegovog sprovođenja.

Važni rezultati zagovaračke kampanje „Donošenje novih politika i mjera u oblasti socijalnog poduzetništva“ odnose se na to da su u Program rada Vlade FBiH 2015-2018 uvrštene mjere za unapređenje socijalnog poduzetništva što predstavlja značajan korak u planiranju aktivnosti koje se tiču početka rada na izradi Strategije socijalnog poduzetništva.

Također, u opsežnoj diskusiji na javnoj debati održanoj 6.4.2017. u Banjoj Luci, u kojoj su učestvovali predstavnici socijalnih preduzeća, vladinih institucija, akademske zajednice i nevladinih organizacija zaključeno je da će se nastaviti zagovaranje za donošenje Platforme socijalnog poduzetništva RS (kako je planirano Akcionim planom zapošljavanja za 2017.); na osnovu „Strategije unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj 2017 – 2026.“ koja za svoje ciljeve ima i „Razviti socijalno poduzetništvo“, pripremiti „Strategiju razvoja socijalnog poduzetništva za lica sa invaliditetom u RS“; te pripremiti i usvojiti Zakon o socijalnom poduzetništvu u RS.

Važni rezultati kampanje „Donošenje izmjena i dopuna Izbornog zakona u domenu izbornih prava nacionalnih manjina“ se u velikoj mjeri odnose na održanu FSU u BiH/IBHI konferenciju „IMAMO I MI PRAVO NA IZBOR - Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH - ljudska prava nacionalnih manjina i ostalih“. Na konferenciji je bilo riječi o neophodnosti provedbe presude Suda za ljudska prava u Strasbourgu u slučaju Sejdić-Finci, što je utjecalo na to da ova činjenica postane javno prisutna, naročito u izjavama političkih lidera da pripremaju moguća rješenja za provedbu te presude. U ovom kontekstu, važan opšti rezultat je što se od početka kampanje (decembar 2015., Konvencija KOMA-e) i naročito nakon Konferencije „Imamo i mi pravo na izbor – Izmjene i dopune Izbornog zakona BiH – ljudska prava nacionalnih manjina i ostalih“ (mart, 2016.), problem „Sejdić-Finci“, nakon 2 godine zanemarivanja, naglašeno vratio u javni i politički život. Sejdić-Finci problem i njegovo rješenje jedan su od osnovnih ciljeva kampanje što je ugrađeno i u dopunjeni Master plan integracija BiH u EU koji je usvojilo Predsjedništvo BiH (3.10.2016.).

Provedene aktivnosti u okviru projekta Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom

Projekat je započeo 1. septembra 2016. U prva tri mjeseca projekta (septembar, oktobar, novembar) izvršena je Analiza svih zakonskih dokumenata relevantnih za stanje postojeće sistemske diskriminacije neratnih osoba sa invaliditetom. Analiza se odnosi na pravni okvir i zakone u FBiH, a pripremljena je unutar FSU u BiH, u saradnji s vanjskim ekspertima.

U periodu od **oktobra do decembra 2016.** održano je deset pojedinačnih intervju sa osobama sa invaliditetom. Intervjui su održani u Sarajevu (5), Mostaru (2), Konjicu, Sapni i Zenici.

24. novembra 2016. je održana prva fokus grupa sa udruženjima osoba sa invaliditetom iz FBiH, u hotelu Grand u Sarajevu. Za fokus grupu je bio pripremljen kratki dokument (Policy Brief) na temu „Diskriminacija i kako je prevazići?“.

5. decembra 2016. je održana druga fokus grupa, u hotelu Ero, u Mostaru. Kao i za prvu, i za ovu fokus grupu se koristio Policy Brief na temu „Diskriminacija i kako je prevazići?“.

14. decembra 2016. je održan Okrugli sto na temu „Diskriminacija na djelu i kako je prevazići?“. Na Okruglom stolu predstavljena je „Analiza sistemske diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invalidnosti između ratnih i neratnih OSI u FBiH“.

Okrugli sto „Diskriminacija na djelu i kako je prevazići?“, 14. decembar 2016., Sarajevo

23. decembra 2016. objavljen je članak/priča na portalu Radio Sarajevo na temu diskriminacije: "Oni su nevidljivi" / Diskriminacija: Bolest društva i(li) ideologija“, autora Ahmeda Burića. Članak se nalazi na linku: <http://www.radiosarajevo.ba/metromahala/zmajevi/diskriminacija-bolest-drustva-ili-ideologija/248533>

25. decembra 2016. emitovana je tematska emisija „Ja biram goste“ na temu „Diskriminacija na djelu“, čiji je urednik i voditelj bio dr. Žarko Papić, a gosti su bili: Muharem Fišo, ministar za boračka pitanja Kantona Sarajevo; Dobrica Jonjić, pomoćnik ministra Federalnog ministarstva rada i socijalne politike; Fikret Zuko, Predsjednik Koordinacionog odbora udruženja osoba s invaliditetom u Kantonu Sarajevo i Jusuf Balčinović, Predsjednik Saveza Amputiraca USK. Emisija se može pogledati na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=N7ziezONGcE>

27. decembra 2016 održan je medijski briefing / novinarski brunch u restoranu Začin, uz prisustvo 15 novinara/učesnika iz 7 medija.

Na Hayat TV-u je **27. februara 2017.** emitovana tematska emisija „Aktuelno“ na temu „Diskriminacija na djelu“. Gosti u studiju su bili: dr. Žarko Papić, direktor IBHI-a; Elvira Bešlija,

generalni sekretar Saveza paraplegičara i oboljelih od dječije paralize FBiH i Hasan Kovačević, predsjednik Udruženja Amputirci Bužim. Emisija se može pogledati na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=khMuoZTAbnE>

21. marta 2017. održan je drugi medijski briefing / novinarski brunch u restoranu Začin, na temu „Diskriminacija na djelu i kako je prevazići“, uz prisustvo 14 novinara/učesnika.

U januaru i martu objavljene su dvije priče na portalu radiosarajevo.ba, autora Ahmeda Burića na teme: „Razgovor s povodom / Poruka vojnih i civilnih osoba s invaliditetom: Mi smo (za)jedno!“ i „JAVNI RAZGOVOR - DISKRIMINACIJA OSOBA S INVALIDITETOM I KAKO JE PREVAZIĆI? ZAJEDNIČKOM AKCIJOM SVIH SEGMENTA DRUŠTVA“. Priče se nalaze na linkovima: <http://www.radiosarajevo.ba/metromahala/zmajevi/poruka-vojnih-i-civilnih-osoba-s-invaliditetom-mi-smo-zajedno/251932> i <http://www.radiosarajevo.ba/metromahala/zmajevi/diskriminacija-osoba-sa-invaliditetom-i-kako-je-prevazici/258336>.

Pripremljen je dokument „Preporuke za dosljednu primjenu Zakona o zabrani diskriminacije BiH (ZZDBIH) u oblasti invaliditeta u FBiH“.

23. marta 2017. je u Jutarnjem programu Radio Sarajeva predstavljen spomenuti projekat i dosadašnji napredak i provedene aktivnosti. Emisija se može poslušati na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=7rrRyz9mKQk>

U periodu od **1. oktobra 2016.** do **18. aprila 2017.** održano je 17 zagovaračkih sastanaka sa donosiocima odluka – parlamentarcima/parlamentarkama, ministrima i pomoćnicima ministara.

Zaključak

Ističemo da, s obzirom na to da tema sistemske diskriminacije osoba sa invaliditetom za sobom povlači i otvara mnoga druga pitanja, za očekivati je bilo da će njeno pokretanje izazvati reakcije. Analizom zakona, koja je distribuisana učesnicima Okruglog stola, fokus grupa i novinarskog bruncha, utvrđeno je i argumentovano u kojim oblicima (kategorizacija, visina naknada, itd.) postoji diskriminacija između neratnih i ratnih OSI („diskriminacija među jednakim“). Iznošenjem ovih činjenica, bilo je za očekivati da dođe do pasivnosti udruženja RVI, zbog opće neinformisanosti i osjetljivosti teme. Ovu pretpostavku je potvrdio veoma mali broj predstavnika udruženja RVI na događajima koji su organizovani u okviru ovog projekta. Za razliku od RVI, zabilježen je veliki odziv predstavnika neratnih osoba sa invaliditetom, kao i predstavnika ministarstava i drugih relevantnih institucija. Sa druge strane, prisutni predstavnici RVI udruženja, te za njih odgovornih ministarstava na entitetskim i kantonalnim nivoima u potpunosti su podržali ciljeve zagovaračke kampanje. U zagovaračke aktivnosti su uključeni predstavnici boračkih ministarstava i ministarstava za socijalnu politiku, kako bi kampanja naišla na bolji odziv u javnosti i na veće razumijevanje. Dosljedna primjena Zakona o zabrani diskriminacije BiH zahtijeva implementaciju i poštivanje UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, što uključuje i to da se između osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta ne smije vršiti diskriminacija ni na kakav način, te da se trebaju izjednačiti mogućnosti za sve OSI.

Diskriminacija po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih vojnih invalida (RVI) i neratnih osoba sa invaliditetom (OSI) je sveprisutna i ozakonjena u FBiH. Kroz aktivnosti projekta „Zagovaračka kampanja – Prevazilaženje diskriminacije osoba sa invaliditetom po osnovu uzroka invaliditeta između ratnih i neratnih osoba sa invaliditetom“ kao što su fokus grupe, Okrugli sto, novinarski

brunch, pojedinačni intervjui sa osobama sa invaliditetom, zagovarački sastanci sa predstavnicima relevantnih ministarstava, TV emisije i priče, povećana je svijest kod javnosti o ovom problemu, predstavnici institucija su bliže informisani i upoznati sa ovim problemom, a između ratnih vojnih invalida i neratnih osoba sa invaliditetom je prisutno razumijevanje i želja za izjednačavanjem mogućnosti i jednakim tretmanom.